

New Day in Medicine
Новый День в Медицине

NDM

TIBBIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

ISSN 2181-712X.
EISSN 2181-2187

2 (88) 2026

Сопредседатели редакционной коллегии:

**Ш. Ж. ТЕШАЕВ,
А. Ш. РЕВИШВИЛИ**

Ред. коллегия:
М.И. АБДУЛЛАЕВ
А.А. АБДУМАЖИДОВ
Р.Б. АБДУЛЛАЕВ
Л.М. АБДУЛЛАЕВА
А.Ш. АБДУМАЖИДОВ
М.А. АБДУЛЛАЕВА
Х.А. АБДУМАДЖИДОВ
Б.З. АБДУСАМАТОВ
У.О. АБИДОВ
М.М. АКБАРОВ
Х.А. АКИЛОВ
М.М. АЛИЕВ
С.Ж. АМИНОВ
Ш.Э. АМОНОВ
Ш.М. АХМЕДОВ
Ю.М. АХМЕДОВ
С.М. АХМЕДОВА
Т.А. АСКАРОВ
М.А. АРТИКОВА
Д.Т. АШУРОВА
Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)
Е.А. БЕРДИЕВ
Б.Т. БУЗРУКОВ
Р.К. ДАДАБАЕВА
М.Н. ДАМИНОВА
К.А. ДЕХКОНОВ
Э.С. ДЖУМАБАЕВ
А.А. ДЖАЛИЛОВ
Н.Н. ЗОЛотова
А.Ш. ИНОЯТОВ
С. ИНДАМИНОВ
А.И. ИСКАНДАРОВ
А.С. ИЛЪЯСОВ
Э.Э. КОБИЛОВ
А.М. МАННАНОВ
Д.М. МУСАЕВА
Т.С. МУСАЕВ
М.Р. МИРЗОЕВА
Ф.Г. НАЗИРОВ
Н.А. НУРАЛИЕВА
Ф.С. ОРИПОВ
Б.Т. РАХИМОВ
Х.А. РАСУЛОВ
Ш.И. РУЗИЕВ
С.А. РУЗИБОЕВ
С.А. ГАФФОРОВ
С.Т. ШАТМАНОВ (Кыргызстан)
Ж.Б. САТТАРОВ
Б.Б. САФОВЕВ (отв. редактор)
И.А. САТИВАЛДИЕВА
Ш.Т. САЛИМОВ
Д.И. ТУКСАНОВА
М.М. ТАДЖИЕВ
А.Ж. ХАМРАЕВ
Б.Б. ХАСАНОВ
Д.А. ХАСАНОВА
Б.З. ХАМДАМОВ
Э.Б. ХАККУЛОВ
Г.С. ХОДЖИЕВА
А.М. ШАМСИЕВ
А.К. ШАДМАНОВ
Н.Ж. ЭРМАТОВ
Б.Б. ЕРГАШЕВ
Н.Ш. ЕРГАШЕВ
И.Р. ЮЛДАШЕВ
Д.Х. ЮЛДАШЕВА
А.С. ЮСУПОВ
Ш.Ш. ЯРИКУЛОВ
М.Ш. ХАКИМОВ
Д.О. ИВАНОВ (Россия)
К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)
DONG JINCHENG (Китай)
КУЗАКОВ В.Е. (Россия)
Я. МЕЙЕРНИК (Словакия)
В.А. МИТИШ (Россия)
В.И. ПРИМАКОВ (Беларусь)
О.В. ПЕШИКОВ (Россия)
А.А. ПОТАПОВ (Россия)
А.А. ТЕПЛОВ (Россия)
Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)
А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)
С.Н. ГУСЕЙНОВА (Азербайджан)
Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV (Azerbaijan)
Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ NEW DAY IN MEDICINE

*Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал
Научно-реферативный,
духовно-просветительский журнал*

УЧРЕДИТЕЛИ:

**БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»**

Национальный медицинский
исследовательский центр хирургии имени
А.В. Вишневского является генеральным
научно-практическим
консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных
изданий, рецензируемых Высшей
Аттестационной Комиссией
Республики Узбекистан
(Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)
Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)
А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)
Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)
Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)
У.К. КАЮМОВ (Тошкент)
Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)
А.А. НОСИРОВ (Ташкент)
А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)
Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)
Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

2 (88)

www.bsmi.uz
https://newdaymedicine.com
E: ndmuz@mail.ru
Тел: +99890 8061882

2026 февраль

Received: 20.01.2026, Accepted: 06.02.2026, Published: 10.02.2026

UQK 613.6:677.024.57/58

GILAM TO'QISH KORXONALARI ISHCHILARINING MEHNAT SHAROITIGA GIGIYENIK BAHO BERISH VA UNI SOG'LOMLASHTIRISHNING KOMPLEKS CHORA- TADBIRLARINI ISHLAB CHIQISH

A.A.Jumaeva <https://orcid.org/0000-0003-0635-1090> e-mail: azizajumaeva7@gmail.com

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, O'zbekiston, Buxoro sh. A. Navoiy
kochasi 1 Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Резюме

Butun dunyoda gilamchilik sanoati o'zining qadimiy tarixi tabiati, gilamchilik an'anaviy texnologiyalari, milliy xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda innovatsiyalarni joriy etish imkoniyati bo'yicha yetakchi o'rinni yegallaydi. Milliy iqtisodiyotning ushbu tarmoqlarini shakllantirishning har bir bosqichi modernizatsiya, optimallashtirish va aholini gilam bilan ta'minlashda ishonchlilikni oshirish bilan uyg'un bog'liqdir. Mamlakatimizda tibbiyot sohasini rivojlantirish tibbiy tizimni jahon andozalari talablariga moslashtirish, jumladan, turli ishlab chiqarish korxonalari ish sharoitini yaxshilash va ishchilarning salomatlik holatini yaxshilash kasbiy kasalliklarni oldini olishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Kalit so'zlar: mehnat sharoitlari, mikroiklim, chang, kasbiy xavflar.

ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА УСЛОВИЙ ТРУДА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ КОВРОТКАЧЕСТВА И РАЗРАБОТКА КОМПЛЕКСНЫХ МЕР ПО УЛУЧШЕНИЮ ИХ САНИТАРНЫХ УСЛОВИЙ

A.A.Жумаева <https://orcid.org/0000-0003-0635-1090> e-mail: azizajumaeva7@gmail.com

Бухарский государственный медицинский институт имени Абу Али ибн Сины, Узбекистан,
г. Бухара, ул. А. Навои. 1 Тел: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Резюме

Целью настоящей работы стала эколого-гигиеническая характеристика коврового производства на примере ОАО «Витебские ковры» и разработка рекомендаций по оптимизации условий труда, снижению заболеваемости и обеспечению медико-технологической безопасности. В работе рассмотрены основные профессиональные вредности, действующие на организм рабочих.

Ключевые слова: условия труда, микроклимат, пыль, профессиональные вредности.

HYGIENIC ASSESSMENT OF WORKING CONDITIONS AT CARPET WEAVING ENTERPRISES AND DEVELOPMENT OF COMPREHENSIVE MEASURES TO IMPROVE THEIR SANITARY CONDITIONS

A.A. Jumaeva <https://orcid.org/0000-0003-0635-1090> e-mail: azizajumaeva7@gmail.com

Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali ibn Sina, Uzbekistan, Bukhara, st. A. Navoi. 1 Tel:
+998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Resume

The aim of this present work became the ecology-hygienic characteristic of carpet manufacture by the example of «Vitebsk carpets» and development of recommendations on optimization of working conditions, decrease of case rate and maintenance of medicine-technological safety. In work the basic are considered professional the harm. Working on an organism of workers. It is established, that the dust allocated in air exceeds maximum concentration limit in

Key words: working conditions, microclimate, dust, occupational hazards.

Долзарблиги

Aholi salomatligini asrash va mustahkamlash bo'yicha keng ko'lamli profilaktika chora-tadbirlarini ishlab chiqish va amalga oshirish mamlakatimizning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor vazifalaridandir. Shu munosabat bilan, atrof-muhitning ifloslanishi bilan bog'liq inson salomatligi uchun aniq va potentsial xavfni bartaraf etishga qaratilgan gigiena sohasidagi xavfsizlik kontseptsiyasini ishlab chiqish alohida ahamiyatga ega [N.F.Izmerov 2012].

O'zbekistonda gilam to'qish korxonalari sanoat tarmog'i sifatida 20-asrda shakllangan bo'lib, hozirda 50 ming kvadrat metr turar-joy va jamoat binolarini bezash uchun mo'ljallangan turli-xildagi gilamlar ishlab chiqariladi.

Gilam to'qish texnologiyasini shartli ravishda quyidagi bosqichlarga bo'lish mumkin: xom ashyo partiyalarini yig'ish, xom ashyo va bo'yash ishlab chiqarish, naqsh bezaklari. Shu bilan birga, ko'rsatilgan bosqichlarning har birida kimyoviy, fizik [shovqin, tebranish, noqulay iqlim, irratsional yorug'lik, chang va boshqalar] va psixofiziologik xarakterdagi xavf omillarining ishchilarga birgalikda ta'sir qilish ehtimoli bilan bog'liq bo'lgan ko'plab operatsiyalar amalga oshiriladi.

Bundan tashqari, muallif aspiratsiya bloklarining ishlashi to'g'risidagi ma'lumotlarni taqdim etadi, ularning samarasizligini qayd etadi, shuningdek, operatsiyalar vaqtining charchoqqa, qon bosimiga bog'liqligi haqida ma'lumot beradi va dazmollarning kechki va kunduzgi smenadagi funktsional holati dinamikasini taqqoslaydi [14].

Bundan tashqari, tadqiqotlar yuqori havo haroratiga qo'shimcha ravishda, xom ashyoni bo'yash bo'limi va xom ashyo yig'ish bo'limida sezilarli nisbiy namlikni [90% gacha] qayd etildi. Shu bilan birga, ishlab chiqarish mikroiqlimi monoton sifatida tavsiflanadi [12].

Monoton mikroiqlim ikkita asosiy kamchilikka ega: birinchidan, ish kuni davomida uning doimiy ko'rsatkichlari insonning termoregulyatsiya tizimlari ishini keskin pasayishiga olib keladi, bu uning "sovuq" kasalliklarga chidamliligini pasaytiradi, ikkinchidan, charchoqni oshiradi, bosh og'rig'i, uyquchanlik paydo bo'lishiga yordam beradi va natijada ishlashning sezilarli pasayishiga olib keladi [9,12].

Ushbu ishning maqsadi "Vitebsk Carpets" OAJ misolida gilam ishlab chiqarishning ekologik va gigienik tavsifini berish va ish sharoitlarini optimallashtirish, kasallanishni kamaytirish va tibbiy va texnologik xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish edi.

Material va tekshirish usullari

Belgilangan vazifalarni hal qilish uchun zamonaviy gigienik, fiziologik, klinik, toksikologik, biokimyoviy, morfologik, sanitariya-kimyoviy, fizik-gigiyena va matematik-statistik tadqiqot usullaridan foydalanildi. "Lyuberts gilamlari" MCHJning bo'yash-yigiruv, gilamdo'zlik va gilam to'qish (gilam to'qish) tarmoqlarida ishlab chiqarish-gigienik tadqiqotlar olib borildi. Ular texnologik jarayon va jihozlarning gigienik bahosini, ishlab chiqarish muhitining fizik-kimyoviy omillarini, ishchilar mehnatining og'irligi va intensivligini tavsiflashni o'z ichiga oladi. Ishlab chiqarish sharoitida mikroiqlim, yorug'lik, shovqin, tebranish, chang, ish joyining havosidagi zaharli moddalar miqdori bo'yicha 2500 dan ortiq gigienik tadqiqotlar o'tkazildi, shuningdek, 20 dan ortiq individual kasblar tavsifi berildi. Gigienik tadqiqotlarda umume'tirof etilgan metodik texnika va jihozlardan foydalanilgan. Havodagi stirol, butadien va sirka kislotasi bug'larini miqdoriy aniqlash juda sezgir usullar yordamida amalga oshirildi:

Ko'pincha ko'zning yallig'lanish kasalliklari, quloq, tomoq, burun, faringva tonzillit, bronxit kasalliklari aniqlanadi. Polimer gilam mahsulotlarini ishlab chiqarishda arteriya va tomirlar, jigar, o't pufagi, oshqozon osti bezi kasalliklarining ko'payishi qo'shimcha ravishda qayd etilgan, bu esa ishchilarga o'ziga xos kasbiy omillarning ta'sir qilish imkoniyatini taxmin qilish Zamonaviy gilamchilik to'qimachilik sanoatining ko'p tarmoqli, tez rivojlanayotgan va istiqbolli tarmog'i bo'lib, juda ko'p sonli ishchilarni qamrab oladi, ularning mutlaq ko'pchiligini ayollar tashkil etadi.

Tadqiqotlar ko'rsatganidek, ishlab chiqarish muhitining noqulay omillarining tabiati va ifodalanish darajasi texnologik jarayon va jihozlarning mukammalligi bilan belgilanadi. Ruqsat etilgan maksimal darajadan oshib ketadigan shovqin asosiy kasblar ishchilari - yigiruvchilar, to'quvchilar, gilamchilar, tayyorlov sexlari ishchilariga ta'sir qilishi aniqlandi. Eng yuqori shovqin darajalari moki to'quv mashinalari va eski uslubdagi trikotaj mashinalari (1998-yilda ishlab chiqarilgan) tomonidan yaratilgan. Eski uslubdagi trikotaj dastgohlariga xizmat ko'rsatuvchi gilamdo'stlarning ish joylarida

ham tebranish darajasi ruxsat etilgan darajadan oshib ketgan. Asosiy kasblardagi ishchilar uchun umumiy noqulay omil - bu tabiiy va sintetik tolalardan chang bo'lib, ularning ish joyi havosidagi konsentratsiyasi ba'zi hollarda REK dan oshadi.

Tadqiqotning baholash usullari

Polimer gilam mahsulotlari ishlab chiqaruvchi ishchilar ishlab chiqarish muhitining noqulay fizik va kimyoviy omillarining birgalikda ta'siriga duchor bo'ladilar, ularning o'zaro ta'siri kuchayishi mumkin. Ushbu shartlarni simulyatsiya qilish uchun MPL ostidagi shovqin bilan umumiy tebranish va stirol bug'larining birgalikdagi ta'sirining tanaga ta'sirini baholash uchun bir qator eksperimental toksikologik tadqiqotlar o'tkazildi. Vibratsiyani simulyatsiya qilish uchun VEDS elektrodinamik tebranish stendidan foydalanilgan. Vibratsiya 16 Hz, 80 dB tebranish tezligida yaratilgan, bu sanoat tebranishiga mos keladi va MPL dan oshmaydi. 70 dBA intensivligi bilan bog'liq keng polosali shovqin barcha guruhlarining hayvonlariga, ham eksperimental, ham nazoratga ta'sir qildi. Tebranish va tuman darajasi Bruel va Kjaer shovqin va tebranishlarni o'lchash majmuasi yordamida kuzatildi. Vibratsiyaga ta'sir qilish uchun hayvonlar tebranish stendiga qattiq o'rnatilgan alohida kameralarga o'rnatildi. Tajribada standart dietada saqlanadigan oq kalamushlardan foydalanilgan. Birinchi bosqichda 1000 mg / kg dozada stirol bilan bir marta og'iz orqali yuborish va 4 soat davomida tebranish ta'sirida o'tkir tajriba o'tkazildi. Tajribada SPP, qidiruv va harakat faolligi, orientatsiya reaksiyasi, izolyatsiya qilingan quyruq nervi bo'ylab elektr impulslarining o'tish tezligi kabi asab tizimining ko'rsatkichlari o'rganildi. Tadqiqot natijalari eksperimentdan so'ng darhol omillarning kombinatsiyalangan ta'siri guruhida SPI ning ortishi va motor faolligining pasayishini ko'rsatdi. Biroq, bu o'zgarishlar ishonchli emas edi. Ta'sir qilishdan keyin 3 va 10 kunlarda indekslarda ishonchli o'zgarishlar ham topilmadi. Ikkinchi bosqichda oq kalamushlarning 4 guruhida subakut o'ttiz kunlik tajriba o'tkazildi. 1-guruh vibratsiyaga, 2-guruhga 500 mg/kg dozada stirolga og'iz orqali ta'sir ko'rsatdi, bu omillar 3-guruhda birgalikda harakat qildi, 4-guruh nazorat vazifasini bajardi. Eksperimentda markaziy asab tizimi va periferik qon indekslari o'rganildi. Belgilanganidek, tadqiqotning 10 va 20-kunlarida barcha eksperimental seriyalarda motor, qidiruv faolligining ishonchli pasayishi va eritrotsitlar sonining ko'payishi, 10-kuni esa birlashgan ta'sir guruhida SIPning ishonchli o'sishi kuzatildi. Biroq, tajriba oxirida barcha ko'rsatkichlar normal holatga qaytdi. Shunday qilib, birlashgan harakatlar guruhida yanada aniq o'zgarishlar qayd etildi. Stirolni og'iz orqali qabul qilish ishlab chiqarish sharoitlarini to'liq taqlid qila olmasligi sababli, keyingi bosqichda 213 dan 4236 mg / m³ gacha bo'lgan konsentratsiyalarda va tebranishda stirol bug'larining qo'shma va izolyatsiya qilingan ta'siri bo'yicha 9 seriyali tajribalar o'tkazildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, stirol va tebranishning periferik qon tizimiga qo'shma ta'siri faqat stirol ta'sirining yuqori darajasida (4236 mg / m³) amalga oshiriladi, bu eritrotsitlar va leykotsitlar tarkibida o'zgarishlarga olib keladi. Markaziy asab tizimi, SIPdagi o'zgarishlarga ko'ra, stirol konsentratsiyasi darajasi 3624 mg / m³ va undan yuqori bo'lgan omillarning birgalikdagi ta'siriga ta'sir qiladi. Tebranish stirolning past konsentratsiyasi bilan birlashtirilganda, o'rganilgan parametrlarda hech qanday o'zgarishlar aniqlanmadi.

Natijalar va tahlillar

Fiziologik tadqiqotlarning maqsadi asosiy tana tizimlarining faoliyatini tavsiflovchi dinamik funksional ko'rsatkichlarni o'rganish va ularning o'zgarishining asosiy kichik guruhlarining tabiati va ish sharoitlaridagi kasbiy jihatdan aniqlangan farqlarga bog'liqligini aniqlash edi.

Psixofiziologik tadqiqotlar 130 nafar asosiy kasb egalari: to'quvchi, gilamdo'z, yigiruvchi va tayyorlov sexi ustalari ustida o'tkazildi. Analizatorlar va markaziy asab tizimining charchoq rivojlanishi oddiy va murakkab vizual-motor va oddiy eshitish-motor reaksiyalar vaqti, KChSM, korrektoriy testi (Landolt halqalari), Platonov raqamli jadvali, tremorometriya, arterial bosim labilligi va boshqa bir qator ko'rsatkichlar yordamida baholandi. Tadqiqotlar ish kuni va ish haftasi davomida 15-18 nafar ayol ishchidan iborat guruhlarda o'tkazildi. Vaqtinchalik mehnat qobiliyatini yo'qotish bilan kasallanishni o'rganish 1985 yildan 1991 yilgacha 16-VN ro'yxatga olish shakli va shaxsiy ro'yxatga olish orqali o'tkazildi. Uchta tarmoqdagi 8 ta tsexning 800 dan ortiq yil davomida mehnat qilayotgan 4000 ga yaqin mehnat ta'tillari varaqalari tahlil qilindi. Ishchilarning kasbi, jinsi, yoshi va ish stajini hisobga olgan holda kasallanish tahlili o'tkazildi. Ishchilarni tibbiy ko'rikdan o'tkazishda yuqori malakali tibbiyot mutaxassislari: kasb terapevti, nevropatolog, dermatolog, otorinolaringolog,

oftalmolog va ginekologlar ishtirok etdi. asab, yurak-qon tomir va ferment tizimlarining holatini, periferik qon, metabolik va immun jarayonlarni, jigar va buyraklar faoliyatini tavsiflovchi 30 dan ortiq usullardan foydalangan holda 3500 ga yaqin hayvonlarni o'rganish o'tkazildi. Asosiy kasblar ishchilarining mushuk-artikulyar apparati bo'yicha tadqiqotlar o'tkazildi. Tibbiy ko'riklar 500 dan ortiq ishchi-xizmatchilarni qamrab oldi. Shu bilan birga, ko'rikdan o'tganlar o'rtasida mehnat sharoitlari va o'z sog'lig'iga oid asosiy shikoyatlarni aniqlash, shuningdek, charchoq darajasini sub'ektiv baholash maqsadida so'rovnoma o'tkazildi. Toksikologik tajribalarda organizmning Guruhdagi har bir tadqiqot 8-30 ta hayvonlarda o'tkazildi. Stirol va umumiy tebranishning birgalikdagi ta'siri bo'yicha o'tkir, subakut va surunkali tajribalarda 1200 dan ortiq oq kalamushlar ishlatilgan.

Agrosanoat komplekslari mehnat sharoitini va og'irligini baholash natijalari

Ushbu jarayonda 40 dan ortiq turdagi turli xil xom ashyolar qayta ishlanadi, ular quyidagi asosiy guruhlariga bo'lingan:

Qayta ishlangan gilam va qo'y terisi xom ashyolarining keng assortimentiga qaramasdan, uning turlarining aksariyati texnologik jarayonni qurishning yagona texnikasi va umumiy asosiy sxemasidan foydalanishga imkon beruvchi umumiy xususiyatlarga ega.

Uni shartli ravishda quyidagi bosqichlarga bo'lish mumkin: xom ashyo partiyalarini yig'ish, xom ashyo va bo'yash ishlab chiqarish, ip yigirish va pardozlash operatsiyalari.

Ishlab chiqarish partiyalarini yig'ish - standart va ishlab chiqarish xarakteristikalarini bo'yicha bir hil bo'lgan, bir vaqtning o'zida bir xil uskunada qayta ishlanadigan va bir operatsiyadan ikkinchisiga o'tkaziladigan terilar guruhini tanlash. Qoidaga ko'ra, terilar allaqachon partiyalarga ajratilgan gilam fabrikalariga keladi va omborchi-qabul qiluvchilarning vazifasi qo'shimcha hujjatlarni olingan xom ashyo bilan solishtirishdir. Agar kerak bo'lsa, ishlab chiqarish partiyalarini takroriy shakllantirish amalga oshirilishi mumkin. Yig'ishda ishlaydigan ishchilar guruhi nisbatan kichik (5 dan 10 kishigacha, shu jumladan ustaxona ma'muriyati). Xom ashyoni bo'yash, bo'yash va pardozlash operatsiyalari bilan shug'ullanadigan ishchilarning asosiy professional guruhlarini. Ular orasida ayollar umumiy ishchilar sonining 90 foizini tashkil qiladi.

Ishlab chiqarish omillari majmuasi orasida yetakchi o'rin shovqin, tebranish, sintetik tolalar changi va ish joyining havosidagi stirol bug'lari bilan band bo'ladi.

Mehnat sharoitlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ish joyining havo havosining stirol bug'lari bilan ifloslanishi lateks-kimyo stansiyasida uskunaning mahkamlanmaganligi, shuningdek, pardozlash, poligrafiya, qandolatchilik, tayyor mahsulotlar omborlarida polimerlashtirilmagan stirolning migratsiyasi natijasida yuzaga keladi. Bezatish va trikotaj sexlari o'rtasida katta transport teshiklari mavjud, buning natijasida stirol bug'lari boshqa do'konlarning ish joyining havosiga kirishi mumkin. Aniqlanishicha, gilamchilarning ish joylarida stirol bug'larining kontsentratsiyasi 0,5-1,5 mg/m³ bo'lib, bu MAK dan pastdir. Stirol bug'larining eng yuqori kontsentratsiyasi CDC dan oshmagan, lateks tanki yaqinidagi kimyoviy stansiyada qayd etilgan. Ular texnologik jarayonning bosqichiga, mavsumga va o'zaro ventilyatsiya mavjudligi yoki yo'qligiga qarab 1,9 dan 20,8 mg / m² gacha bo'lgan. Texnologik jarayonga texnik xizmat ko'rsatlayotgani ta'kidlandi. Individual ish joylari noqulay mikroiklimning ta'siri bilan bog'liq. Shunday qilib, transport eshiklari yaqinida joylashgan ish joylarida yilning sovuq davrida +11 ° S harorat qayd etilgan. Bir qator ish joylarida pardozlash va bo'yash joylarida havoning past harakatchanligi qayd etilgan, bu issiqlik almashinuvini tartibga solishga ta'sir qilishi va havodagi zararli moddalarning suyultirilishini sekinlashtirishi mumkin.

Maksimal ruxsat etilgan daraja 250-8000 Gts chastotalarda 16-22 dB ga, shuningdek, ekvivalent shovqin darajasi 19-23 dBA ga oshib ketganligi aniqlandi.

To'quvchi, gilamchi va yigiruvchilar mehnatining umumiy belgilari yuqori asabiy va emotsional zo'riqish, ishning monotonligi, shovqin, tebranish, chang ta'siri, majburiy mehnat holati, qo'llarning mayda mushaklarining tarangligidir. Gilamchilar va to'quvchilar ish vaqtining 90% dan ortig'ini asosiy operatsiyalarni bajarishga sarflaydi, shundan 30% dan ortig'i uskunaning ishlashini faol nazorat qilish uchun sarflanadi. To'quvchi tomonidan bajariladigan eng noqulay operatsiyalar - har kuni 1-1,5 soatgacha "cho'qqi" holatida bajariladigan, 60 ° dan ortiq oldinga egilish bilan bajariladigan ipning uzilishini bartaraf etish va ipning uzilishini yo'q qilish, bir smenada 200 martagacha. Gilamdo'zlarning tabiati va ish uslubi to'quvchining mehnatiga o'xshaydi. Spinnerlar ishida asosiy operatsiyalar mashinalarning ishlashini kuzatish, iplarning uzilishini bartaraf etish va bobinlarni almashtirishdir.

To'quvchi, gilamdo'z, yigiruvchilar mehnatini I toifaga, 2-3 darajali zarar va xavfga bo'lish mumkin. Ruxsat etilgan shovqin darajasidan oshib ketish uchun. Shuni hisobga olish kerakki, gilamchilar kombinatsiyalangan harakat sharoitida ishlaydi fizik omillar va stirolning past konsentratsiyasi. O'rtacha shovqin, vizual zo'riqish, jismoniy kuch va chang darajasining ko'tarilishi pardoqlash sexlarining barcha kasblaridagi ishchilar uchun xosdir. Bezatish sexidagi ishchilar gilam va trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarishga qo'shimcha ravishda ta'sir ko'rsatadi stirol bug'larining past konsentratsiyasi. Transportchilarning ishi

yarim tayyor gilamlarning ko'payishi jismoniy kuch bilan bog'liq.

To'quv va gilamchilik va trikotaj sanoati, shuningdek, yarim tayyor gilam mahsulotlarini tashuvchilarning ishi, bu ikkinchisida jismoniy zo'riqishning kuchayishi bilan bog'liq. Kimyoviy stansiyalar operatorlari zarar va xavfning 3-darajali I sinfiga kiradi ish joyining havosida toksik moddalarning ortiqcha konsentratsiyasi uchun. Qolgan ishchilarning ish sharoitlari, odatda, ruxsat etilganlarga mos keladi va ularning ishi I toifadagi ish deb tasniflanishi mumkin.

Kasbiy omillar ta'sirida ishchilarda charchoq paydo bo'lishi ehtimolini hisobga olgan holda, biz asosiy kasbiy xodimlarning psixofiziologik tadqiqotlarini o'tkazdik. Guruhlari: to'quvchi, gilamdo'z, yigiruvchi va tomorqachilar. Yuqorida ta'kidlanganidek, ta'sir etuvchi omillar darajasi gilam to'quvchi va to'quvchida ko'proq, yigiruvchilarda biroz pastroq, tayyorlov sexlarida esa maqbul darajaga yaqinroq bo'ladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, charchoqning paydo bo'lish jarayoni gilam to'quvchi va to'quvchida ko'proq, yigiruvchilarda biroz kamroq. Shunday qilib, gilam to'quvchilarida oddiy vizual-motor reaksiyasining ishonchli pasayishi tadqiqotning ikkinchi kunida qayd etilgan, reaksiyaning buzilishi smena oxiriga kelib kuchaygan va ish haftasi davomida ishonchli tarzda ifodalangan. Hafta oxirida KUSM ko'rsatkichlarining ishonchli yomonlashuvi ham aniqlandi. Xuddi shunday natijalar to'quvchida ham kuzatildi. Ushbu guruhdagi oddiy vizual-motor reaksiyasining ko'rsatkichlari gilam to'quvchilariga qaraganda ancha labil edi. Ular smenaning oxirigacha o'qish kunlarining har birida ishonchli tarzda yomonlashdi, ammo keyingi ish kunining boshida tiklandi. Biroq, KChSM ning guruh ko'rsatkichlari asta-sekin yomonlashib, tadqiqotning so'nggi kunida ishonchli tarzda namoyon bo'ldi. Spinnerlarda, guruhda

Tayyorgarlik bo'limidagi ishchilarning mehnat sharoitlarining xususiyatlari (xom ashyo va bo'yash ishlab chiqarish)

Tayyorgarlik operatsiyalarining maqsadi kiruvchi (sotib olish joylaridan) saqlanib qolgan terilarni (ko'pincha natriy xlorid ishlatiladi) keyingi qayta ishlash uchun mos bo'lgan holatga tayyorlashdir. Tayyorgarlik operatsiyalari guruhiga ho'llash, go'shtni tozalash, yog'dan tozalash va yuvish kiradi. Ushbu texnologik bosqichda suyuqlik operatsiyalarining davomiyligi 80 - 85% ga etadi.

Namlash yoki ho'llash gilamni ip yigirishda birinchi va eng muhim tayyorgarlik operatsiyalaridan biridir. Uning maqsadi terilarni o'lchami va teri matosida namlik taqsimotining bir xilligi bo'yicha juftlikka yaqin holatga keltirishdir.

Xom-ashyoni namlash B-5000 ishga tushirilganda 35-38 ° S suv haroratida 16-20 soat davomida barabanning aylanish vaqti 10-20 rpm dan oshmagan holda amalga oshiriladi. Hidratsiya jarayonini tezlashtirish uchun namlash eritmasiga "Novost", "Lotos", "Gamma" kabi sirt faol moddalar, shuningdek bakteriostatik birikmalar (natriy xlorid, formalin va boshqalar) qo'shiladi. Agar uskuna germetik yopilmagan bo'lsa, formalin bug'lari ishchilarning nafas olish zonasiga kirishi mumkin.

Terini bo'yashda xom ashyoni tugatish operatsiyalaridan keyin (uzluksiz usul) yoki oraliq quritish va pardoqlashdan tashqari (uzluksiz usul) etkazib berilishi mumkin.

Uzluksiz ishlov berish usuli bilan operatsiyalarning butun tsikli bo'yash jarayonlarini boshqarish va tartibga solishni to'liq avtomatlashtirish bilan ortiqcha yuklamasdan bitta ishga tushirishda amalga oshiriladi.

Bir qator afzalliklarga ega bo'lgan faol bo'yoqlar eng ko'p qo'llaniladi. Faol bo'yoqlar yorug'lik, suv va organik erituvchilarga chidamliligi yuqori bo'lgan rang olish imkonini beradi. Ushbu operatsiyalarni bajarayotganda, ish joyi tik turadi. Xom-ashyo partiyasini (ishga tushirishdan go'sht bo'lagiga) ko'chirishda 25-200 kg m ish bajariladi (uni bajarish uchun ketadigan vaqtni hisobga olgan holda - 3 soat 30 minut), qo'lda ko'tarilgan yukning og'irligi miqdori (bir martalik) 6-7,5 kg.

Ho'llashdan so'ng, xom ashyo partiyasi go'sht olish operatsiyasiga yuboriladi. Ushbu operatsiyaning maqsadi teri osti mushak qatlamini olib tashlashdir. Xom ashyo turiga qarab diskli yoki go'shtli mashinalar qo'llaniladi.

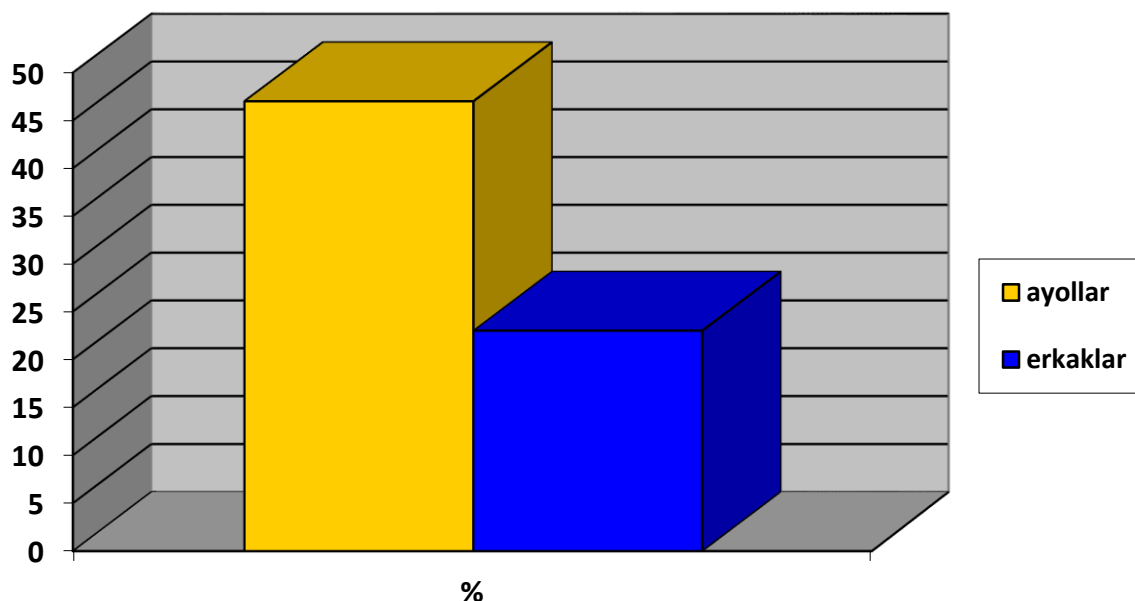
Ip yigirish tik turgan holda amalga oshiriladi. Qayta ishlangan teri (og'irligi 0,4-0,5 kg, ba'zan 1,5 kg gacha) ikki qo'l bilan 5-6 s ushlab turiladi. Bir ishchi o'rtacha smenada 3000-3400 terini qayta ishlaydi. Umumiy statik ish (vaqt kuzatuvlarini hisobga olgan holda) 30100 kgf ni tashkil qiladi. Terilarni harakatlantirishda jismoniy dinamika (mintaqaviy yuk) 3100 kgm ni tashkil qiladi. stereotipik harakatlar soni 14800. Yuqoridagi ish shikastlanish xavfining ortishi bilan tavsiflanadi. Ko'pchilik gilamxom ashyo yog'lar va begona ifloslantiruvchi moddalarning yuqori miqdori bilan ajralib turadi. Haddan tashqari yog 'miqdori xom ashyoni qayta ishlashni qiyinlashtiradi, tashqi ko'rinishini yomonlashtiradi va tayyor mahsulotni og'irlashtiradi. Yog'sizlantirishning eng ko'p ishlatiladigan emulsiya usuli sintetik sirt faol moddalarni qo'llashdir. Eng katta solishtirma og'irligi anion faol (65% gacha), sirt faol moddalar ("Novost", "Progress" va boshqalar) dan iborat. Yog'sizlantirishning texnologik rejimi ho'llashga yaqin, ammo vaqt 1,5 soatgacha qisqartiriladi (eritmaning harorati 40 - 42 ° C). Yog'sizlantirish B-5000 uchirmalarida, shuningdek, AVK-4 da amalga oshiriladi. Ortiqcha namlik sentrifugalarda (FMB - 1501-3) va gidravlik presslarda (POMSh) siqib chiqariladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, xom ashyo va bo'yash bo'limida mehnat operatsiyalarini bajarish jamoaviy usulda amalga oshiriladi.

Shu munosabat bilan, umumiy dinamik yuk (vaqt kuzatuvlarini hisobga olgan holda) bir smenada o'rtacha 28,300 kg m, statik - 30,100 kgf s ni tashkil qiladi. Shu bilan birga, bir smenada tananing majburiy egilishlari soni (30 ° dan ortiq) - 89 ga, ishchilarning ustaxona bo'ylab harakatlanishi - 4,6 km ga etadi.

Tayyorgarlik bo'limidagi ayol ishchilarning ish vaqti xarajatlarini taqsimlash 3.1.1-rasmda ko'rsatilgan.

3.1.1-rasm

Xulosa

1. Gilamlar sanoati mehnat jarayonining noqulay omillari va ishlab chiqarish muhitining birgalikda ta'siri bilan tavsiflanadi, ishchilarning sog'lig'iga potentsial xavf tug'diradi.

2. Tayyorgarlik bo'limidagi ishchilarning mehnat sharoitlari (xom va bo'yash) 1-darajali zararning 3-sinfiga to'g'ri keladi va irratsional yorug'likning intensiv jismoniy dinamik yuklarining ishchilar tanasiga ta'siri bilan tavsiflanadi; ip yigirish bo'limida - 2-darajali 3-sinf (jismoniy dinamik va statik yuklar, irratsional yoritish) tugatish bo'limida - 2-sinf (qabul qilinadi).

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Большаков А.М., Тарарин В.В., Тамбовцева А.М. Токсикологическая характеристика комбинированного действия пластификаторов поливинилхлорида. Депонир. во ВНИИМИ; № Д-4353. Оpubл. в МРЖ. 1981; разд. УП, WII:3473.
2. Румянцев Г.И., Большаков А.М., Тамбовцева А.М. Вопросы гигиены труда и токсикологии при применении новых химических добавок в производстве искусственных веществ. Гигиена и санитария. 1981;(9):13–16.
3. Румянцев Г.И., Большаков А.М., Бекетова Т.П., Берченко Г.В., Тарарин В.В. Морфологические изменения во внутренних органах у белых крыс при ингаляционном воздействии ДОФ и ДОС. Депонир. во ВНИИМИ; № Д-5156. Оpubл. в МРЖ. 1982; разд. III, И.О.:2918.
4. Большаков А.М., Тарарин В.В., Тамбовцева А.М., Ганзен Т.Н. Гигиеническая оценка обуви искусственный кок на основе высокомолекулярных соединений. Научный отчёт о НИР № 75064860. М.; 1975. 126 с.
5. Большаков А.М., Тарарин В.В., Тамбовцева А.М. Гигиенические свойства искусственного кока бытового назначения. Научный отчёт о НИР № 76088192. М.; 1977. 172 с.
6. Большаков А.М., Поляков В.Н., Тарарин В.В. Гигиена труда при производстве и применении некоторых видов полиакрилатов. В: Гигиена, промышленная токсикология, профпатология в производствах полиакрилатов и сырья для них. Горький; 1984. С. 19–23.
7. Румянцев Г.И., Большаков А.М., Воробьёва С.Н., Тарарин В.В. Вопросы гигиены труда и токсикологии при производстве полимерных материалов промышленного и бытового назначения. В: Актуальные проблемы гигиены труда в современных условиях. М.; 1986. С. 15–19.
8. Автоматизированная система управления профилактикой заболеваний работающих на предприятии. Методические указания. М.; 1988.
9. Алексеев В.Е., и др. Вычислительная техника и программирование. Практикум по программированию: практическое пособие. М.: Высшая школа; 1991.
10. Анохин П.К. Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем. М.: Медицина; 1971.
11. Антомонов М.Ю. Методика формирования показателей в экологических исследованиях. Гигиена труда. 1993:20–23.
12. Артамонова В.Г., Шаталов Н.Н. Профессиональные болезни. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Медицина; 1988. С. 79–82.
13. Jumaeva AA. Hygienic bases of application of insecticide Seller in agriculture. Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal. 2020;10(2).
14. Jumaeva AA. Hygienic aspects of the use of new domestic pesticides. European Journal of Modern Medicine and Practice. 2022;2(3):6–11.

Qabul qilingan sana 20.01.2026